Fontargoth

№2 2010

Если Вы автор и пишите интересные, оригинальные статьи, то у Вас есть реальный шанс для размещения статьи у нас. Наш фэнзин с радостью принимает статьи по адресу
diyclab@ukr.net (с пометкой СТАТЬЯ)
Требования к статьям:
Статья должна быть обязательно Ваша. Статья должна быть оригинальна.
Формат присылаемых статей может быть:*.doc, *.rtf
Обязательно указывайте свои реквизиты прямо в статье и именно в том виде. В котором хотите их видеть в. журнале. Язык написания может быть как литературным, так и сленг. Главное условие это должно быть интересно
Редактора DIYclab имеют право отклонить статью, без каких либо объяснений
Нам не интересны: пропаганды фашизма, нацизма, национализма, расизма, попсы, гламура, подросткового и социального максимализма..
Нам нужно:
Для дальнейшего воплощения наших проектов в жизнь нам нужны:
Люди для управление форумом, редактирование материалов сайта, поиск статей или авторов которые могут их написать, а так же пользователей, которых заинтересует тематика сайта и наших фензинов ФонтарЪ и Fontargoth

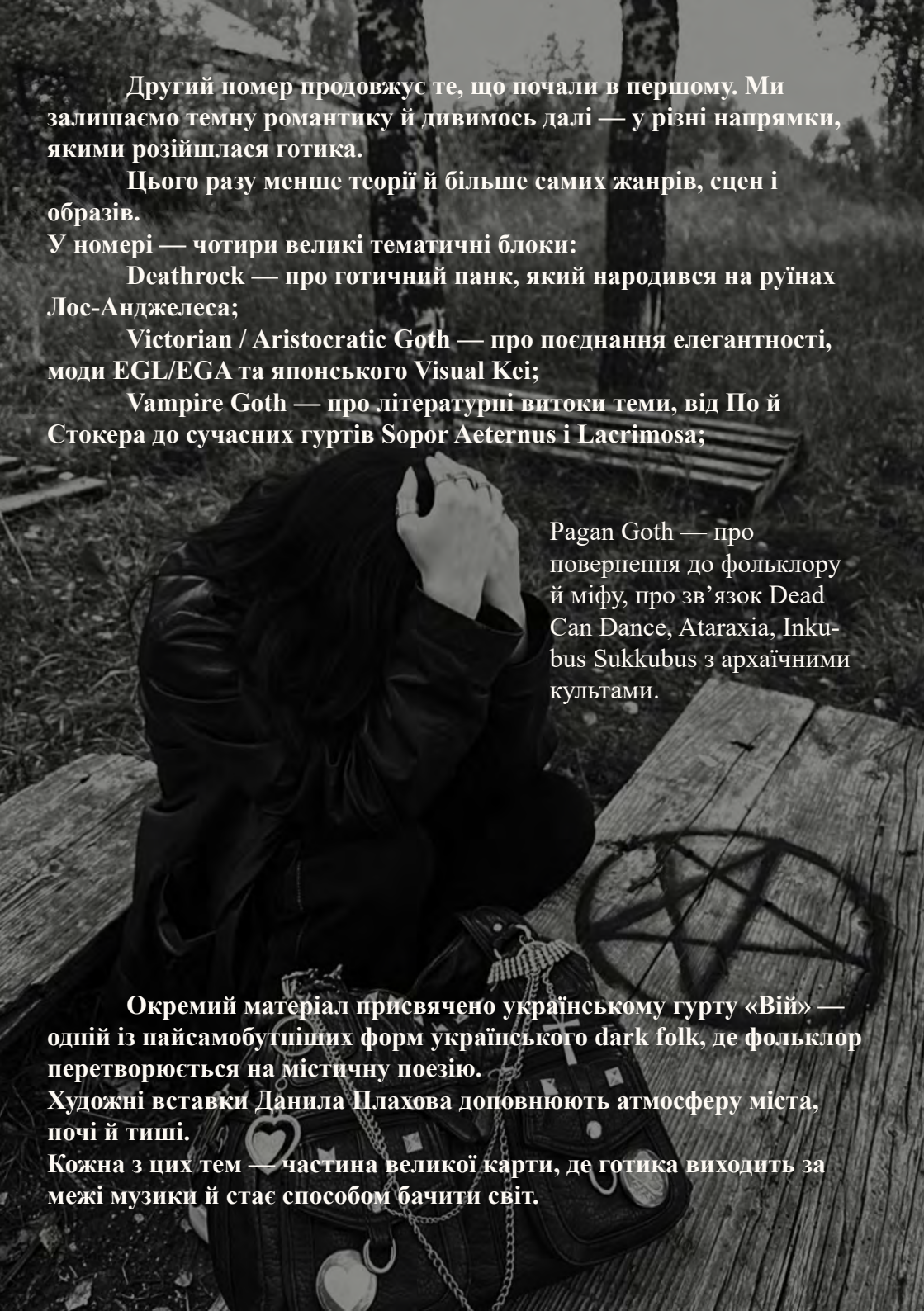

Другий номер продовжує те, що почали в першому. Ми залишаємо темну романтику й дивимось далі — у різні напрямки, якими розійшлася готика.

Цього разу менше теорії й більше самих жанрів, сцен і образів.

У номері — чотири великі тематичні блоки:

Deathrock — про готичний панк, який народився на руїнах Лос-Анджелеса;

Victorian / Aristocratic Goth — про поєднання елегантності, моди EGL/EGA та японського Visual Kei;

Vampire Goth — про літературні витоки теми, від По й Стокера до сучасних гуртів Sopor Aeternus і Lacrimosa;

Pagan Goth — про повернення до фольклору й міфу, про зв’язок Dead Can Dance, Ataraxia, Inkubus Sukkubus з архаїчними культами.

Окремий матеріал присвячено українському гурту «Вій» — одній із найсамобутніших форм українського dark folk, де фольклор перетворюється на містичну поезію.

Художні вставки Данила Плахова доповнюють атмосферу міста, ночі й тиші.

Кожна з цих тем — частина великої карти, де готика виходить за межі музики й стає способом бачити світ.

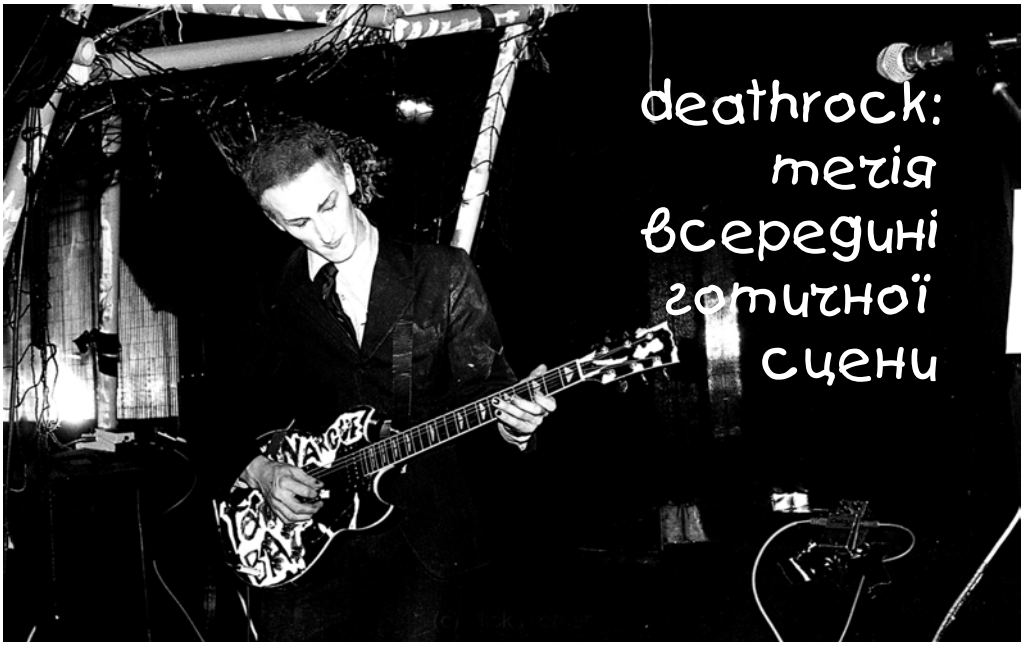

deathrock: течія всередині готичної сцени

Deathrock виник на початку 1980-х у андеграундній панк-сцені Лос-Анджелеса, поєднавши грубе звучання панку з театральністю готики, глему та елементами саундтреків з фільмів жахів. Це не просто похмурі версії панк-гуртів – deathrock виділявся акцентом на містичних і страшних темах. Наприклад, після самогубства вокаліста Germs Дарбі Креша (1980) музиканти з ЛА занурилися у переживання втрати й почали звертатися до «макрабу» і жахів у піснях. У той час у Лос-Анджелесі активно слухали Public Image Ltd, Siouxsie and the Banshees, Throbbing Gristle і навіть рейв–підпільні фільми («Vampira», «Addams Family»), що поєднувалось із важчими наркотиками – кислотою, героїном – і спонукало готичний образ у музикантів. Саме тоді сформувались основні гурти-сцинні: Christian Death (зі сцени Помони), Kommunity FK, 45 Grave, Super Heroines та інші, які фактично започаткували «deathrock» як піджанр. Deathrock поєднує енергію панк-року з наративною похмурістю готики і «кресленими» глемовими мелодіями. Музиканти застосовували ефектні гітарні педалі – фланжер чи хор, ритм-секція працювала «прив'язаним» грувом, а бас-гітара часто звучала «примарно», з ефектом реверба чи

хору Згаданий гітарний ефект був характерним: наприклад, гітаристи deathrock-дивізії ЛА часто використовували педаль типу Boss CE-2 для «широкого, моторошного» звучання. Вокал у deathrock – театральний і виразний, часом нагадує читання поеми чи театральні крики. Лірика охоплювала жахи, смерть, ізоляцію, занепад і містичні ритуали. У ній часто з'являлась «християнська символіка» з відтінком насмішки чи декадансу – церкви й ікони вбиваються словами чи сатирою. Наприклад, дебютний альбом Christian Death Only Theatre of Pain (1982) став епіцентром цієї тематики і його зараз часто називають першим американським готичним альбомом. За словами журналістів, такий підхід різко відрізнявся від «чистого» панку – музиканти запозичували містику і навіть S&M-елементи із субкультури, описуючи «блаженний гріх» чи еротичну смерть у текстах. Як згадує сам Розз Вільямс (Christian Death), їхня «революція була не стільки гаслом бунту, скільки грою з Батайлем і Декамероном, S&M-культурою та готичним жахом».

Deathrock-сцена Лос-Анджелеса розросталась завдяки DIY-культурі: гурти грали невеликі клуби та клубні нічні вечірки. Найвідомішими стали Anti-Club та O.N. Klub, де регулярно виступали Christian Death, 45 Grave, Kommunity FK та інші піонери жанру. Так, на антистріт-фестивалі в Hollywood збиралися десятки фанів, а клуб O.N. у Сілвер-Лейк служив «робочим гаражем» для нових deathrock-гуртів. Первісною спробою зібрати місцеві панк-і deathrock-гурти в одну добірку стала компіляція Hell Comes to Your House (1981) – на ній звучали 45 Grave, Christian Death, Super Heroines та інші, і саме вона потім вважалася «зародком deathrock-компіляцій». Незалежні лейбли також підтримували цей рух: так, Frontier Records випустила дебютний альбом Christian Death Only Theatre of Pain, а альбом TSOL Dance with Me (1981) також було видано на Frontier Records. Інші лейбли (Enigma, Independent Project тощо) випускали EP та сингли місцевих гуртів. Усе видавалось часто у форматі DIY або невеликими тиражами. Журнали та фензини (Flipside, Maximum RocknRoll та місцеві самвидавні випуски) писали про «найтемніших панків ЛА», а поодинокі статті в музичних виданнях 80-х іноді називали сцени цих гуртів «horror-rock». Варто також зазначити, що deathrock гурти часто виступали поряд з колегами з хардкор-панку і нью-вейву: їх не завжди ідентифікували як окремий жанр,

а швидше бачили «похмурих панків» чи відгалуження готики.

Deathrock поєднував підпільний бунтарський дух панку з нарочитою театральністю і містикою. Лірична складова відсторонювалася від традиційного панківського протесту на користь «епатажних» тем: ритуалів, окультизму, темної еротики. Так, учасники Christian Death не приховували впливу Сада, Батайля та S&M-культури – Розз Вільямс говорив про «мисливське страждання» і «епічну деградацію» в своїй музиці. Звідси відчуття антихристиянських нот – багато пісень насміхалися над церквою чи підкреслювали її трагічний бік, деколи через слідування декоруму готичного балагану.

В естетиці deathrock часто зустрічалися mohawk-стрижки, так звані devil locks (як у фірмовому стилі Dinah Cancer із 45 Grave), обтисла чорна одіж, сітчасті рукавички, шкіра зі шипами, фетиш-аксесуари. Багато артистів використовували символіку черепів, хрестів, перевертали класичні релігійні образи навиворіт. Запальна вокалістка Dinah Cancer з 45 Grave згодом пригадувала: «Ми грали панк-рок, але любили Геловін і виглядали як вампіри» – ця фраза добре ілюструє гротескність і любов до гриму в сценічних образах. Навіть фотосесії гурту Christian Death проходили серед надгробків і поховань – кадри з кладовищ регулярно з'являлися в їхніх альбомах і фензинах.

Основні гурти deathrock-сцени

• Christian Death (Лос-Анджелес) – заснований Роззом Вільямсом, дебютний альбом Only Theatre of Pain (1982, Frontier Records) вважається класикою жанру. Розз (его

ANATOMY OF A DEATHROCKER

WHITEFACE, BLACK LIPSTICK, MISANTHROPIC GLARE

TOUSLED, BLACK MOHAWK, NOT TO BE CONFUSED WITH PUNK

AS MANY SKULL PENDANTS AS WILL FIT ON CHEST

MATCHING SKULL EARRING (GOTHIC BLING-BLING)

EX-GIRLFRIEND'S TORN FISHNETS PULLED OUT OF THE TRASH, RIPPED AT THE CROTCH AND PULLED OVER THE HEAD

BLACK SHIRT (WITHOUT RIPS: $20, WITH RIPS: $350, WITH ENOUGH RIPS TO LOOK LIKE YOU JUST CRAWLED OUT OF THE GRAVE: VINCENT PRICELESS

MORE BELTS THAN ARE ACTUALLY NEEDED FOR HOLDING UP PANTS

"NIGHTMARE BEFORE CHRISTMAS" BOXER SHORTS

OBLIGATORY BLACK NAIL POLISH

BIG, BLACK BOOTS FOR STOMPING OUT HAPPINESS

THE BOOTS ARE ALSO HANDY FOR KICKING THE ASSES OF GUYS WHO BELITTLE YOU (OR AT LEAST RUNNING REALLY FAST)

STRAP 1

STRAP 2

STRAP 3

STRAP 4

ZIPPER ON THE OTHER SIDE!

ALEX • PHOTO: JOSH RUBIN

Розмерта) ввів у deathrock глибоко містичну і богохульну символіку та став одним з найвпливовіших фігур руху.

• 45 Grave (Лос-Анджелес) – гурт Діни Кенсер (Dinah Cancer) та інших панк-«суперзірок» (учасники Germs, Gun Club тощо). 45 Grave відзначалися «капризним» хардкором та агресивними темпами, а образи («чорний хрест», саркастичні тексти) сформували «camp-готику». Діну Кенсер часто називають «Королевою deathrock», оскільки її шок-готичний вокал і вбрання задали стандарт для жанру.

• Kommunity FK (Лос-Анджелес) – колектив Патріка Мата, який започаткував рух ще наприкінці 1970-х. З індастріал- і постпанк-фірмами Мата виріс у готичному дусі, а його гурт «допоміг створити те, що пізніше стали називати deathrock». Деякі ранні записи Kommunity FK (1983) з роковими клавішами та моторошним настроєм стали культовими на андеграундній сцені.

• Super Heroines (Лос-Анджелес) – готичний рок-гурт на чолі з Евою О. (пізніше відомою як Eva Destruction). Вони були одними з перших, хто привніс жіночий вокал у deathrock (є спогади про те, що навіть проєктом Riot Grrrl вплинули

на ці дівчачі атмосфери).

• Shadow Project (Лос-Анджелес) – спільний проєкт Розза Вільямса і Еви О., що почався наприкінці 1980-х після розпаду початкового складу Christian Death. Гурт більше тяжів до важкого готик-металу/дез-року, але відображав ту саму декадентську атмосферу (альбоми ранніх 90-х).

• Burning Image (Бейкерсфілд, Каліфорнія) – один із «оригінальних» гуртів раннього каліфорнійського deathrock, заснований у 1982 році Моем Адаме. Burning Image мандрували разом з Dead Kennedys і Butthole Surfers, випускали сингли на незалежних лейблах і разом з 45 Grave, Christian Death були піонерами напрямку.

• T.S.O.L. (перший період, Гантінгтон-Біч) – хоча T.S.O.L. відомі як хардкор-панк, їх другий альбом Dance with Me (1981) містить елементи deathrock – мелодійні гітарні рифи з «готичним» настроєм і тексти зі зловісною символікою. Сам альбом було видано на Frontier Records.

• Voodoo Church (Лос-Анджелес) – невеликий, але помітний гурт початку 1980-х, який грав похмурий панк і став згадуваним як частина «horror-rock» сцени поряд з Chris-

tian Death.

• Screaming Dead (Челтнем, Англія) – британський гурт, один з небагатьох англійських «відповідей» на death-rock. Утворений 1980 року, вони випустили кілька sin-gl'ів у готично-панк стилі й культивували схожу візуальну естетику (риб'ячі сітки, похмурі костюми).

Deathrock від початку зливався з готик-роком та постпанком, але згодом став своєрідною нішевою течією всередині готичної сцени. До середини 1980-х ла-сколу death-rock вже формував зв'язки з європейськими готик-гуртами: так, англійські Sex Gang Children та Alien Sex Fiend брали приклад із ранніх deathrock-записів. Проте до початку 1990-х термін «deathrock» почав виходити з ужитку: злет сестринських англійських бендів Gothic-напрямку змусив багатьох вважати deathrock просто піджанром готики. Попри це, шанувальники жанру не втратили інтерес. Наприкінці 1990-х інтернет-форуми (наприклад, deathrock.com) і клубні вечірки дали поштовх другій хвилі. Фестивалі й клуби (скажімо, клуб Release the Bats у Лонґ-Біч з 1998 року) запрошували культові deathrock-гурти 80-х і нові колективи (Bloody Dead & Sexy, Phantom Limbs тощо), тож жанр поволі відроджувався під дахом сучасної готики. До 2010-го deathrock залишався маленькою, але відданою субкультурою: він плинув у фарбах кривавих вінтажних концертів, вінтаж-ретро-одягу і продовжував впливати на молодих «гот-панк» виконавців, зберігаючи власну автентичність у межах ширшої готичної спільноти

Метро

Вагон — як домовина зі скла і металу,
де люди — тіні без імені й слів.
Я бачу їхні порожні обличчя,
вони мовчать, але пахнуть страхом.
Рейки — це вени під шкірою міста,
що пульсують залізом і іскрами.
Я слухаю шум, і в ньому — молитва,
що перетворює тишу на втечу.
Я — привид, що рухається разом з поїздом,
між станціями й ніччю бетонною.
Місто тримає мене за горло,
але я сміюся в його обличчя.

Самота

Коли темрява стискає горло,
я шепочу слова у пустоту.
Хтось, можливо, почує повторно,
хтось відчує у власнім сну.

Тіні стін розчиняються в глибині,
я торкаюся шрамів нічних думок.
Там, де серце горить у пітьмі,
я лишаю відлуння своїх рядків.
Хтось іще, хто блукає самотнім,
вловить голос із чорних небес.
І тоді ми зустрінемось потай,
на межі між мовчанням і без.

Snezka

Колії

Уночі залізниця — це не просто дорога для потягів. Вона стає кордоном, який розрізає місто надвоє. Колії тягнуться в темряву, йдуть кудись далі, ніж будь-яка карта. І коли ступаєш на них після півночі, відчуваєш, що йдеш не просто через простір, а через іншу реальність.

Перехід через колії завжди починається однаково. Метал холодний, навіть улітку. Шпали нерівні, під ногами сиплеться щебінь. Удень тут шумно: гудки, колісний стукіт, людський гамір. Уночі — лише тиша, настільки густа, що чуєш власне серце. І ця тиша ховає у собі відлуння: стук потяга, якого немає, свист локомотива, який давно проїхав.

Вагони стоять уздовж гілок, темні, закриті. Їхні вікна чорні, двері замкнені. Але коли проходиш повз, відчуваєш рух усередині. Легкий скрип, удар по металу. Інколи навіть шепіт. Наче там сидять люди, які не виходять на станції. Тіні ковзають у вікнах, але щойно глянеш прямо — порожньо.

Колії мають дивну властивість. Коли йдеш по них, час розтягується. Декілька хвилин перетворюються на десятки. Ти дивишся вперед — і бачиш світло, далеку ліхтарню. Йдеш, але вона не наближається. Іноді навпаки: озираєшся назад, і вихід здається занадто далеким, хоча зробив лише кілька кроків.

Туман уздовж річки завжди повзе на колії. Він лежить смугами, і здається, що вагони пливуть у ньому, як кораблі. У світлі ліхтарів метал набуває жовтого відтінку, але тіні від нього чорні, глибші

за ніч. У цих тінях легко уявити постаті. Спершу думаєш, що це просто ілюзія, але коли зупиняєшся, бачиш, що вони теж завмерли.

Є ділянки, де рельси здаються теплішими. Ти торкаєшся — метал холодний, але відчуття не йде. І разом з цим чуєш стукіт. Далекий, рівний. Наче потяг рухається крізь саму землю. Звук наближається, потім зникає. І ти не знаєш, чи справді щось їхало, чи це тільки пам'ять колій.

Шпали вночі здаються вужчими. Ти йдеш і помічаєш, що кроки коротші, ніж удень. Наче простір стискається. Ліхтарі над станцією миготять. Іноді здається, що їх більше, ніж було. Вони світять різними кольорами, й у темряві це виглядає як сигнали. Але ти не знаєш, кому вони призначені.

Коли наближаєшся до переїзду, завжди стає холодніше. Бар'єри підняті, але мигалки іноді блимають самі по собі. Червоне світло ріже темряву. У ці миті здається, що зараз пронесеться потяг. Ти вдивляєшся вдалечінь — і бачиш прожектор. Він рухається, наближається, світло стає яскравішим. Але за кілька секунд усе гасне. Ніякого потяга немає. Лише тиша.

Собаки з промзони іноді виходять на колії. Вони стоять нерухомо, дивляться довго, не гавкають. Їхні очі світяться, але не від світла. І коли ти робиш крок, вони відходять назад, не зводячи погляду. Наче охороняють не тебе, а те, що тут відбувається.

Перехід через колії завжди закінчується відчуттям, що щось лишилось позаду. Наче самі рельси втримують частину тебе. Коли виходиш на вулицю, чуєш шум міста, бачиш машини, людей. Але у вухах ще довго стоїть стукіт — ритмічний, рівний. І ти не знаєш, чи це серце, чи колеса потяга, якого не існує.

Данило Плахов

Романтичний гот виник як окреме явище на межі XX–XXI століть, імовірно у 1990 х роках, з подальшим підйомом у «нульових». За визначенням Великої російської енциклопедії, це поєднання готичного іміджу із елементами романтизму епохи кінця XVIII–XIX ст., яке розглядається як «більш легка і світла форма готики з акцентом на романтику і самовираження через мистецтво». Ідейною основою піджанру стали класичні образи романтичної та вікторіанської літератури (Едґар По, Джон Полідорі, Шеридін Ле Фаню, Брем Стокер, Вільям Вордсворт, Мері Шеллі) і готичних художників (напр. малярів-прерафаелітів). Значний вплив мали також письменники кінця XX століття – Ан Райс (ізобразила „культивований декаданс“ вампірів з інтенсивними емоціями й вікторіанським антуражем) та Поппі З. Брайт. Готичне підґрунтя субкультури формували також «вампірські культи», міфології (кельтська, християнська, язичницька) і низка готичних фільмів («Nosferatu» 1922, «The Hunger» 1983 тощо).

Vampire Goth наслідували ідеали декадансу, романтичного песимізму та містичної самотності. Культ смерті й краси у ньому проявлявся як демонстрація трагічної витонченості: літературні

персонажі-вампіри та «смертні поети» байронівського тип) постають символами меланхолії і самобичування. Візуально стиль запозичив естетику вікторіанської епохи: ажурні корсети, довгі сукні з мереживом, вінтажні прикраси чокери, амулети з чорними каменям) – усе це поєднується з темною готичною гамою. Характерною є театральність та андрогінність образів – наприклад, чоловіки іноді носять макіяж і спідниці, «змішуючи» гендерні маркери. Разом із тим у стилі присутні і контрастні кольори (темно-червоне, фіолетове) та елементи ретро – створюється відчуття старовинної казки з готичним присмаком. Основними музичними жанрами романтичного гота є dark-wave, неокласичний дарквейв та ефіріал-вейв. Свого часу проривними стали гурти Dead Can Dance) і Love Is Colder Than Death, у творчості яких поєднувалися симфонічні клавішні,

віолончель і давньокласичні гітари. Для романтичних релізів властивий широкий інструментал: поряд із електрогітарами й драм-машинами звучать фортепіано, скрипки, арфи, хор у стилі барокового церковного співу. Запам'ятовуються і вокали: переважно жіночі (оперні чи ефіріальні), часто із розтягнутими мелодіями; у деяких проєктах (включно із Sopor Aeternus, At-araxia) використовуються і чоловічі хорали. Тематика пісень тяжіє до тем романтичної меланхолії: біль, самотність, кохання, страждання, пошук змісту життя в темряві. У текстах часто фігурують вампірські метафори, міфічні образи й мистецькі алюзії наприклад, цитування Бодлера, Лавкрафта.

• **Основні жанри: darkwave (готичний вейв), неокласичний дарквейв, ефіріал-вейв.**

• **Характерне звучання: суміш електроніки з живими інструментами – струнні (скрипка, віола), клавішні, орган, флейта; монотонні гітари, ехо-ефекти.**

• **Вокал: зазвичай ліричний або навіть оперний жіночий голос (іноді дуетний з чоловічим) – від прошепотів до драматичних барвистих пасажів.**

• **Теми пісень: кохання і біль, смерть як символ краси, відчуження, натхнення від готичної й містичної спадщини (вампірські легенди, повстання проти буденності, декаданс).**

Видатні гурти та проєкти: Lacrimosa (Німеччина/Швейцарія) – один з піонерів Neue Deutsche Todeskunst і відомий рок-гурт з оркестровою палітрою; Sopor Aeternus (Німеччина) з дискографією в жанрі darkwave/Dark Cabaret; Dead Can Dance (Австралія/Британія) – видатні у неокласичному напрямі; Love Is Colder Than Death, Ataraxia (Італія), Corpus Delicti (Франція) – представники неокласичної романтики; Elend (Франція) – епічне похмуре академічне звучання; Das Ich (Німеччина) – у романтичних альбомах поєднували вейв із театральною електронікою.

Vampire Goth належить до ширшої європейської готичної

сцени: найпомітніші фестивалі – Wave-Gotik-Treffen (Лейпціг, з 1992) і Whitby Goth Weekend (Англія, з 1994). Wave-Gotik-Treffen – чотириденний фестиваль «темної культури» з понад 150 гуртами готики, darkwave, неокласики, середньовічної музики тощо; Whitby Gothic Weekend двічі на рік збирає тисячі відвідувачів із Великої Британії та світу, відзначаючись тематикою вампіризму (обрано місто через зв'язок із «Дракулою»). Окрім великих фестивалів, є локальні клуби та вечірки: від легендарного Баткейву (Лондон, 1982) до сучасних готичних клубів Лондона, Берліна і Нью Йорка. Тривале існування сцени підтримують тематичні лейбли та видання. Серед лейблів найвідоміші Hall of Sermon (заснований Тіло Вольфом для Lacrimosa, що випускає й багато інших готичних проєктів), американський Projekt Records (заснований Семом Розенталем; на ньому виходили Lycia, Black Tape for a Blue Girl тощо) та французький

Prikosnovénie спеціалізується на етеральних, неокласичних та «казково-фентезійних» записах.

На кінець 2000-х романтичний гот мав широку географію: значні осередки – у Німеччині, Великій Британії, Італії, Франції (історично гот-сцена Європи), а також помітні фанатські бази в США і Латинській Америці. Наприклад, Lacrimosa повідомляє про сильний фан-клуб в Росії, Мексиці, Китаї. Субкультура існує й у Латинській Америці (концертні тури Dead Can Dance, Ataraxia, Sopor Aeternus часто збирали готів в Аргентині, Мексиці та Бразилії).

Романтичний гот прославляє поєднання театральної розкоші та темряви: костюми і декор можуть включати символи смерті (черепи, готичні вінки), проте за ними стоїть пошук естетичної «краси в руїні». В естетиці панують декаданс і сентиментальний песимізм: музиканти й фанати цінують глибокі переживання та «романтику смерті». Візуальним відображенням цього став вінтажно-вікторіанський стиль – мереживні сукні, довгі плащі, корсети, каблучки з чорним камінням. У макіяжі й прикрасах ідея тьмяної краси втілюється графічними акцентами (наприклад, блідий тон обличчя з

червоними губами, сльозами туші) і складною маскою з чорних орнаментів на шкірі. Театральність моделі співвідноситься з ідеалами декадентських художників і поетів.

Андрогінність – ще один важливий елемент: багато готів-романтиків експериментують із гендерною презентацією. Чоловіки можуть одягатися у вбрання з елементами класичної жіночої моди (хустки, спідниці) і робити смокі-айз, а жінки – у величні корсети та довгі рукавиці. Такий фешн-простір відображає «нейтралізацію» традиційних гендерних ролей і є формою художнього самовираження.

Література і кіно дали романтичному готу візуальні образи: вампіри (типу героїв Брема Стокера і Ан Райс), «похмурі лорди», таємничі поети (Байрон, Шеллі) тощо. Ці мотиви вплинули і на музику: ліричне падіння нічного життя, кохання зітханням, трагічний романтизм. У кіно – класика жанру («Dracula» 1992, «Інтерв'ю з вампіром» 1994) і арт-готика 80–90-х: фільм «The Hunger» (1983), де гурт Bauhaus виконує «Bela Lugosi's Dead»; стрічки Тіма Бертона («Бітлджюс» 1988, «Бетмен» 1989) з їх казково-похмурою атмосферою.

У палітрі романтичного гота – глибокі відтінки чорного, червоного, фіолетового, доповнені відголосками сріблястого або слонової кістки. Образи часто насичені «готичною гламою» – аксесуарами (віночки, корони, віяла) та макіяжем, що нагадує про часи романтизму і середньовіччя. У всіх деталях підкреслено похмурий шик: наприклад, ілюстрації альбомів часто містять руїни замків, сумних ангелів, старовинні книги, цитати Ніцше чи Бодлера. Така візуальна мова створює відчуття «темної казки» – ідеального

фону до музики з глибокими душевними переживаннями.

У створенні романтичного гота важливу роль відіграли самі музиканти й митці субкультури. Серед лідерів сцени – Тіло Вольф (Lacrimosa), чиє амплуа поєднало оперне і готичне; Анна-Варні Кантодеа (Sopor Aeternus) – відома романтична співачка з екзотичними образами; Сем Розенталь (Dead Can Dance, Projekt Records) та Саміра Фьоссі (Ataraxia) впроваджували в музику класичні фрагменти й поетику романтизму. У межах нової хвилі німецької сцени, до якої належать Lacrimosa і Das Ich, йшлося про театральні сценічні образи (утворення жанру Neue Deutsche Todeskunst). Серед дизайнерів та діячів фешн-сцени пам'ятні творчі проєкти, що вплітали готичні мотиви у високу моду: від показів Джона Гальяно (Dior) з готичними мотивами до робіт Александр Макквіна із темою трагічного кохання. На міжнародних тусовках багато хто надихався альтернативною готичною гламурною естетикою перформанс-артистів (Strange-folk, Corpus Christi), театральних колективів (Diary of Dreams, Deine Lakaien) та навіть японської готики (Mana з гурту Malice Mizer популяризував вікторіанський стиль у колонці Kera magazine).

Романтичний гот встиг сформувати свою чітку ідентичність: поєднання музичної естетики darkwave і неокласики, тематично насиченого мелодикою сентименталізму, із візуальним кодом вікторіанської драми та трагічних образів. Хоча згодом тренди змінилися, до середини 2000-х цей напрямок мав власні фестивальні та концертні майданчики, медіа і помітних творців, які заклали основу його романтичного впізнаваного вигляду.

CYBERGOTH : ПОХОДЖЕННЯ, МУЗИКА ТА ЕСТЕТИКА

Кібергот (англ. cybergoth) – піджанр «темної» альтернативної сцени, що сформувався наприкінці 1990-х – на початку 2000-х років на перетині індастріал- і рейв-культур, готики та кіберпанку. За визначенням Валері Стіл та Джулії Борден, кіберготи поєднують індустріальні елементи з клубно-рейвовою стилістикою так званими «Gravers» – готичними рейверами. Термін «кібер-гот» уперше з'явився в 1988 році у франшизі «Dark Future», але під впливом музичної сцени він набув сенсу лише через кілька років. Уже на зламі тисячоліть у великих європейських містах (зокрема в Німеччині й Великій Британії) та США виникли клубні спільноти, де поєднувалися готичні та електронні напрямки. Так, німецькі фестивалі Wave Gotik Treffen і M'era Luna та британський Infest (засн. 1998) стали майданчиками для музикантів і фанів кіберготу. У клубах та вечірках стилю давали притулок берлінський K17, гамбурзький Das Bunker німецька промгетто-сцена, лондонський Slimelight, а також «Club Antichrist» у Токіо та інші заклади темної електроніки.

Кіберготична музика базується на важких електронних жанрах, призначених для енергійного «індастріал-дансу». Сюди належать електро-індастріал, EBM электронна боді-музика, дарк-електро, агротех і ф'ючерпоп. Звук відзначається «ударним» басом, прискореним ударним ритмом і спотвореними вокалами – усе для викликання енергійного хардстеп-танцю. Для «кібер-дансу» характерні інтенсивні «потоптані» рухи і активне використання світлових ефектів (на танцполі часто застосовують неонові палички чи світлодіоди). Типовим репертуаром кліпів і діджеїв кіберготу

є артисти на кшталт VNV Nation, Combichrist, Icon of Coil, Grendel, And One, Covenant, Suicide Commando, Hocico тощо – групи з категорії EBM/індастріал/ф'ючерпоп, здатні забезпечити швидкий та агресивний звук сцени. Наприклад, мелодії VNV Nation і Icon of Coil поєднують глибокий синтезаторний бас з подібними танцювальними ритмами, а Combichrist і Suicide Commando приносять агресивне аггро-електро із хардкорними треками.

Кіберготи відрізняються футуристичною, постапокаліптичною візуальною стилістикою. У «звичному» образі переважає базовий чорний колір одягу, доповнений одним яскравим неоновим акцентом або цілком світловідбиваючими/гіпертекстурними матеріалами.

Неймовірно впізнаваним атрибутом є штучні «кібер-дреди» (синтетичні волосинки або «кіберлокс»), пофарбовані у кислотні флуоресцентні кольори (зелений, рожевий, жовтий). Речами, що підсилюють промисловий відтінок стилю, є медичні захисні елементи – наприклад, глянцеві ПВХ-маски або респіратори, які нагадують сюжети про хімічну/біологічну катастрофу. До образу також належать великі «авіаторські» окуляри (часто на лобі), чорні масивні платформні чоботи чи ботфорти, фетишеві корсети й латексні речі. Часто зустрічаються мотиви небезпечних символів – біозагрози, схеми материнських плат і кібернетичні узори – що підкреслює «техно-катастрофічність» естетики.

На клубних рейвах і фестивалях для гри із цією палітрою обов'язково включають ультрафіолетове світло та світлодіодні інсталяції, щоб неонові елементи спалахували під UV. Таким чином вбрання кіберготу підкріплює образ «кібернетичного кінця світу»: поєднання стерильно-чорного з кислотно зелено синім чи рожевим створює відчуття іншого, майбутнього виміру (постапокаліпсис + кібертехнології).

Кіберготична субкультура нерідко пройнята технофутуризмом і зухвалою антиутопічною

іронією. Ключові теми – глобальна технокатастрофа, кібернетична мутація людини і виживання в постапокаліптичному світі. Фанати кіберготу схильні захоплюватися постійним зіткненням технологій і людяності, що перегукується з ідеями кіберпанку. Їхній світогляд часто формують такі твори як аніме «Привид у панцирі» (Ghost in the Shell, 1995) чи фільм «Матриця» (1999), де висвітлені штучний інтелект, кібернетична реальність і бунт проти системи. Ненсі Кілпатрік також згадує, що образи з фільму Фріца Ланґа «Метрополіс» (1927) і Дейвіда Бові 1970-х років надихали естетику кіберготу (біомеханічний стиль Гігера, урбаністичні антиутопії Дж.Ґ. Балларда тощо). На противагу традиційній готиці – зі схильністю до готичного романтизму та теми смерті – кіберготи орієнтуються на яскраво технократичні та постчорнобильні образи. Як слушно зауважує дослідниця Ciwana Black, кіберготи «не концентруються на смерті чи романтизмі» і набагато більше фокусуються на сценаріях «темного майбутнього» та технологічних дурдомах світів Matrix чи Привида.

Серед музичних лейблів, які підтримували кіберготичну сцену, найвідоміші – це берлінський Out of Line Music (гурти Combichrist, Hocico, Blutengel), американський Metropolis Records (VNV Nation, Covenant тощо), а також Dependent Records (Німеччина) і бельгійський Alfa Matrix, що спеціалізуються на аггротеку,

електро-індастріалі та ф'ючерпопі. Також популярними стали менші фанлейбли, які випускали збірки і ремікси в дусі cybergoth.

ЗМІ, присвячені темній електроніці, поширювали інформацію про кіберготу. Наприклад, онлайн-журнал Side-Line (сайт і друк у Німеччині) позиціонується як «news magazine» для індустріалу, EBM і дарквейв (англ. «Industrial, electro, EBM, post-punk, darkwave news magazine»). У США роком заснування готичного журналу Gothic Beauty називають 2000-й – він охоплював інтерв'ю та фоторепортажі з готичних, кібер та електро-фестивалів (до 2010-х виходив друком). «Американський готичний журнал № 1» – так його описували самі видавці. У Німеччині культовим готик-виданням був Zillo (засн. 1989), який не лише друкував огляди індустріальних альбомів, а й увів термін «Schwarze Szene» (темна сцена) у масову культуру – сам «Ціллo» вважають одним з найбільш важливих журналів темної субкультури того часу.

У країнах СНД та Східної Європи кіберготичні мотиви також почали з'являтися на хвилі «темних» клубних рухів початку 2000-х. В Україні одним із найбільш помітних проєктів став київський фестиваль «Діти ночі: Чорна Рада» (Children of the Night), що відбувався щорічно з 2000 року. Цей фестиваль поєднував готичну, металічну та індустріальну музику і визнавався найбільшим фестивалем «готичної/темної музики» на теренах СНД. Його учасниками стають

гурти з усієї Східної Європи, тож тамтешня публіка мала доступ і до експериментів у стилі кіберготу. Крім того, в Україні та сусідніх країнах існували «готичні» клуби і вечірки (підпільні рейви темної електроніки, фан-зустрічі cyber-спільнот), які пропагували елементи кіберпанку та індастріалу. Наприклад, наприкінці 2000-х деякі українські промоутерські групи влаштовували вечірки з EBM, техно-індастріал та hard-techno, де можна було побачити локальних кібергетів у неоновому вбранні (проте конкретних медіа-джерел цього опису немає).

На відміну від традиційної готики («постпанку» або романтичного готу), де домінують теми меланхолії, постійно повторюється образ Смерті чи романтичної мелодрами, кіберготу властива інша ідеологія та стилістика. Якщо «традиційні» готи тяжіють до сукнь у стилі Вікторіанської епохи та вікторуанського болю, то кіберготи вибирають урбаністичні й футуристичні мотиви. Візуально це бачимо у використанні неону, протигазів, ПВХ-одягу та світлових ефектів замість мережив, веєрів та готичних прикрас. Ідейно кібергот ближчий до антиутопічної наукової фантастики, ніж до схоластичної містики чи романтики: герой кібергорних казок – виживати після техногенного апокаліпсису, а не закохуватися в привидів. Як уже зазначалось, кіберготи просто «занадто кольорові та футуристичні» для «чорного кругообігу» традиційної готики. З іншого боку, між кіберготом і сміливими надземними гот-рокерами або атмосферними романтичними готами частково існує перетин – усі вони діляться любов'ю до чорного одягу та деяких спільних символів, але музичні жанри та акценти у філософії суттєво відрізняються.

У перші десять років XXI століття кібергот поставав як один з радикальних відгалужень готичного руху – із чітко відпрацьованою клубною естетикою та мелодійністю. Музика і мода цього руху об'єднували ідею технофутуризму та енергійного відриву, створюючи «новий гот» для тих, кому нудно з традиційним. Індустріальні фестивалі, клуби і медіа до 2010 року поставали майданчиком для самовираження цих «кібер-клубних готів», залишаючи помітний відбиток у історії темної музики та моди.

Ніч пахне дощем і металом. Дах гарячий від денного сонця, але повітря вже прохолодне. Місто внизу дихає повільно — миготить кількома вікнами, видихає димом із труб. Ми сидимо на краю, ноги звисають над порожнечею.

Вона поруч — чорне волосся блищить під неоном, очі відбивають кожен вогник знизу. На шиї срібний хрест, такий маленький, що в темряві він здається уламком зорі. Вітер грається з її пальцями, коли вона тягнеться до мене.

Ми не говоримо. Слова тут зайві — вони розлітаються, ще не встигнувши з'явитись. Тиша міцна, як метал під ногами. Звідси все виглядає іншим: навіть зруйновані будинки здаються рівними, навіть старі труби мають форму порядку.

Вона сміється тихо. Цей сміх короткий, як тріск запальнички. Дим з її цигарки йде вгору, наче молитва без бога. Я ловлю цей запах — попіл і парфум, гіркий, майже хімічний. Він пахне спокоєм.

Вітер сильнішає. На мить здається, що дах рухається, що ми разом із ним пливемо над вулицями. Її рука холодна, але в цьому холоді є щось живе — як пульс каменю, як дотик нічного скла.

Вона дивиться вниз, і я бачу, як неонові відблиски блукають її обличчям, перетворюючи його на маску. Вона каже:
— Якби все впало, ми б просто літали.

І я вірю. Бо тут, на висоті, де місто здається сном, а ми — його тінями, усе можливо. Навіть політ. Навіть кохання, яке не потребує майбутнього.

Під нами гуде ніч.

Данило Плахов

Вікторіанський гот: стиль та естетика

Вікторіанський або аристократичний гот – це піджанр готичної субкультури, який акцентує історичну естетику вищих класів XIX століття, елегантність і театральність. Стиль виник як поєднання готичної моди з елементами вікторіанського ретро, зокрема через вплив японського руху Visual Kei 1990-х. Зокрема, музикант Mana (із гурту Malice Mizer) запровадив поняття Elegant Gothic Aristocrat (EGA) у своїй лінійці одягу Moi-même-Moitié. До середини 2010-х років цей стиль став популярним серед фанатів visual kei та музикантів гуртів на кшталт Versailles, Lareine, GPKISM та інших. Простіше кажучи, аристократичний гот – це готика, «одягнена» у вікторіанську ретро-моду, де головними є витонченість, а не бунтарський настрій.

Стиль характеризується насамперед відсилками до моди вікторіанських джентльменів і панянок: елегантними силуетами, витонченістю тканин і деталей. У стандартному образі поєднуються такі елементи:

• Класичні жакети-фраки та камізельки, жилети, сорочки з високими комірами і жабо.

• Високі циліндри, тростини, плащі та накидки довжини «в підлогу» з розкішного матеріалу.

• Довгі спідниці нижче колін (без пишних кринолінів Lolita) або

брюки/кислаті штани, часто з корсетними вставками.

• Корсети, манжетки, шовкові хустки (крім того, декоративні жабо, банти, булави тощо).

• Аксесуари й прикраси – переважно готичні символи (хрести, анхи, стилізовані лілії, троянди) та годинники, які підкреслюють зв'язок зі стародавньою аристократією.

Загальна колірна гама – насамперед чорний з інтенсивними акцентами бордового, темно-синього, темно-зеленого або темно-бордового, інколи з контрастом білого. Текстури тканин – оксамит, бархат, жакард, шовк і мереживо, що додають вбранню атмосфери розкоші. Макияж зазвичай надмірно драматичний (підведені очі, бліда шкіра, темна помада), підкреслюючи таємничість і театральність образу.

Аристократичний гот тісно пов'язаний із «музикою темної романтики» та дорослими формами готичного року. Часто це готичний мета́л і неокласик у поєднанні з елементами електроніки чи індастріалу. Водночас стиль переважно проявляється у сценічності та іміджі, ніж у специфічному звуці: музично це може бути від мелодійного важкого металу до арт-року чи дарквейву. Найбільш впливові гурти та проекти цього напряму (особливо в Японії) включають:

• Malice Mizer (Японія, 1992–2001) – культовий visual-kei гурт, відомий театралізованими шоу у стилі рококо та вишуканими костюмами. Їхня музика поєднувала готичний рок, прогресив та класичні впливи.

• Versailles (The Royal Philharmonic Quintet) – японський symphonic metal (засн. 2007). Гурт прославився «рококо-образами»: учасники носять пишні сценічні костюми з натяком на бароко. Музично це мелодійний важкий метал з оперними вокалами.

• Lareine – японський гурт (1993–2007), що створював готичний рок із романтичним (принцовим/принцесним) іміджем у стилі XVIII–XIX століть.

• Moi dix Mois – сольний проєкт Mana (від 2002) в жанрах готик-метал та індастріал, також використовує вікторіанські мотиви в образах.

• BLOOD – японський дует Kiwamu & Django (2002–2009). Готичний/індастріал-метал з чітким акцентом на вампірську тематику: їхня концепція включала альбоми-сюжети про кров та вампірів.

• Yousei Teikoku («Імперія фей») – японський гурт (від 1997) у стилі gothic metal/darkwave з елементами електроніки і симфоніки. У назвах їхніх альбомів часто фігурують слова «Gothic Lolita», відображаючи суміжність із готичним фешн-клубом (наприклад, альбом Gothic Lolita Propaganda).

Перелік гуртів можна продовжити, але загалом аристократичний гот як музичний стиль розмивається межами: це радше атмосферне поєднання готики з «аристократичними» образами, яке проявляється в багатьох проектах сцени gothic rock/metal. У 2000-х роках згадані гурти активно концертували як у Японії, так і за кордоном, підсилюючи популярність стилю.

Аристократичний гот не має окремих масових клубів – він існує в межах ширшої готичної субкультури. Проте прихильники моди зустрічаються на типових ґотичних фестивалях і тусовках: наприклад, Whitby Gothic Weekend (Британія) чи Wave-Gotik-Treffen (Німеччина) об'єднують фанів різних готичних стилів. В Японії події Visual Kei і тематичні модні зустрічі (як-от заходи в районі Харадзюку) слугують аналогом – тут можна побачити одяг EGA/EGL та лоліт.

У колах арістократ-гот популярні готичні видання і магазини: наприклад, журнали типу Gothic & Lolita Bible часто висвітлюють цю моду, а бутики на зразок Baby, the Stars Shine Bright і Moi-même-Moitié продають відповідний одяг. Музичні лейбли також сприяли розвитку: Sherow Artist Society (лейбл вокаліста KamiJo, де виходили Versailles та пов'язані проекти), Midi:Nette (Mana, Malice Mizer), Starwave Records (Mana та гурту BLOOD), а також інші японські бренди, що випускали готичні рок/метал-записи (наприклад, Lantis для Yousei Teikoku).

Ідеологія арістократ-ґота черпає натхнення в декадентських і естетичних течіях XIX століття. Як і французькі декаденти чи представники естетизму, прихильники стилю висувають на перше місце красу й елегантність над буденністю. Вони прагнуть створити «мистецтво заради мистецтва»: фантазію й символіку ставлять вище за суто раціональні цілі. Наприклад, важливою є атмосфера сентиментальної ностальгії і містерії, яку підкреслюють костюми-символи та сцени-театральності.

Найпоширеніші символи в цьому середовищі – хрести, анхи, троянди та лілеї – вони поєднують готичні й королівські мотиви, натякаючи на поєднання готики й аристократичного минулого. Ці символи, разом із ретро-елементами (родинні герби, годинникові механізми, канделябри тощо), візуально підкреслюють зв'язок з вікторіанським світом. Отже, арістократ-гот ідеологічно належить до декадентського стилю: ультимативний максималізм естетики та любов до символів над реалістичністю.

Steampunk Goth є сплавом двох явищ: готичної субкультури та ретрофутуризму. Готичний рух, що зародився у Великій Британії на початку 1980-х (клуби «Batcave», F Club тощо), славиться індивідуалізмом, аполітичністю та толерантністю до різноманіття. Основними рисами готів є любов до темної естетики, чорного одягу та неконформізму. Стімпанк виник як літературний жанр у 1980–90-х роках (започаткований Дж. Блейлоком та К. Джетером у пародійному дискурсі «кіберпанку» в 1987 р.) і активно популяризувався після роману Ґібсона і Стерлінга «Машина відмінностей» (1990). Він описує альтернативний світ пізньої Вікторіанської епохи (США або Європи XIX ст.), де парова енергія панує замість електроніки. Стімпанк акцентує увагу на низьких пристрастях людини (жадібності, заздрості, гніві), пікантних деталях побуту та песимістичному антуражі з елементами нуару, але в ньому також є романтичне зачарування наукою та утопістична ностальгія «старої доброї Англії». Отже, «панк» у терміні «стімпанк» означає відвертий виклик системі й прагнення індивідуальності, а «пара» – об'єкт культу та фетиш (парові машини, локомотиви, механізми).

Міжграння двох стилів проявилося у середньо вікторіанізованому образі з футуристичними «шестернями»: Steampunk Goth часто описують як «кібергот вікторіанської епохи». Тут сполучаються фантастичні мотиви (лабораторні вчені, механічні коні, пара) з готичними ідеями самоідентифікації. Як зазначає готичний ентузіаст, це «ф'южн науки-фантастики та вікторіанської літератури», де звичайні речі перетворюються на «вікторіанські чудеса з латуні». Обидві течії цінують свободу самовираження та творчість: і готи, і стімпанкери («стімпанк-готи») закликають до індивідуальності та творчого підходу до стилю. У музиці стімпанк-гот поєднує вікторіанські мотиви з готичними та індустріальними

звуками. Важливо, що сам по собі «стімпанк-гот» не є новим музичним жанром, а скоріше естетичною ознакою виконавців. Як зауважує журналіст, «слова, одяг та аксесуари – це те, що робить гурти стімпанковими»; їхні тексти майже виключно «нео-вікторіанські», про божевільних вчених або механічні ґаджети, а музиканти вдягаються в «ультра-круті стімпанкові костюми», використовуючи інструменти у вінтажному стилі. Гучну частоту в цього руху можна вважати еклектичною: вона сягає від фолк-року до індастріал та кабаре. Проте спільним знаменником є меланхолійна, загадкова атмосфера з «гучними машинам» стимпанкового світу, лише подекуди з гумористичними нотою піратського стилю. У музиці зустрічаються класичні інструменти (скрипки, віолончелі), електронні елементи та навіть «теслівські» синтезатори. Так, у власному описі гурту Abney Park звучать «колісні гітари, флейлок-басисти, перкусії» і «клавішні Тесли» як частина його «світового музичного хаосу».

Приклади стімпанк-готичних музикантів: Abney Park (Сіетл, США), який починав як ґотик-індастріал і перетворився 2005 року на «квінтесенцію стимпанку»; Rasputina (США) – неординарний гурт із основним мотто «готичний вікторіанізм»; Emilie Autumn (США) – співачка та скрипалька з визначеною себе стилем «Victoriandustrial» (вікторіанський індастріал). Також у списку часто згадуються Voltaire, Dr. Steel, Men That Will Not Be Blamed for Nothing тощо. Ці виконавці випускали альбоми на незалежних та спеціалізованих лейблах або самостійно (наприклад, Rasputina з 2005

р. працювала через власний лейбл Filthy Bonnet).

Основні зразки музики стимпанк-гот:

• Abney Park – раніше ґотичний гурт, після 2005 року акцентує тексти про парові дирижаблі, цоколеклоків та пилових апокаліпсис; його вважають «головними представниками» руху.

• Rasputina – віолончельне тріо на чолі з Мелорою Кріджер; відоме вікторіанською темою та містичною атмосферою.

• Emilie Autumn – сольна виконавиця у стилі «вікторіанського індастріалу»; поєднує скрипку, синтез та театральну постановку.

• Інші: Voltaire, Dr. Steel, The Cog Is Dead, фолкові і рок-гурти з ретро-звучанням.

На відміну від класичного ґоту, де переважає темне фортепіано- і гітарне звучання, стімпанк-гот може включати фокстроти, кабаре, а також фолкові та електронні композиції. Важливо, що незалежно від жанру, атмосфера «годинникової казки» та ретро-футуризму є спільним знаком: наприклад, тексти часто заохочують уяву у дусі вікторіанських пригод і навіжених винахідників.

Одним із символів стімпанк-готу стають класичні вікторіанські елементи, поєднані з механічними аксесуарами. У тренді – корсети, криноліни, бюстьє, пишні сукні в підлогу зі спідницями, штани з сюртучками і фраками, жилети, циліндри і казанки, рукавички та ґети.

Зазвичай усе це розбавляється бронзовими і мідними прикрасами: ланцюжками з шестернями, окулярами- «авіаторами», футуристичними ґаджетами на поясі. Детальними атрибутами можуть бути кишенькові годинники, пляшки для парфуму у формі реакторів,

«скелетні» протези зі шестернями та парові рушниці у ретро-дизайні. Макіяж у стимпанк-готі часто стриманий (як у романтичній готиці) – з акцентом на очі в димчастих тонах або бордовій помаді, іноді з графічним контуром.

Основні риси стрій стимпанк-гота:

• поєднання чорного/темних тонів з металевими відтінками (латунь, мідь, сталь);

• використання корсетів, кринолінів, фраків, сорочок з мереживом (вікторіанський одяг);

• капелюхи (циліндри, казанки), ремені, підтяжки, окуляри, рукавички — усе прикрашене «інструментальними» деталями: шестернями, трубами, механізмами;

• бойові аксесуари у стилі стимпанк: револьвери/мушкети з креативними модифікаціями, мечі зі сталевими укріпленнями тощо.

Одяг стимпанк-гота часто має присмак носіва вікторіанської Англії – шовкові жакети з сюртуками, атласні сорочки з жабо, пишні фартухи з фактурними сукнями. В той же час багато сучасних магазинів і брендів (на кшталт AllSaints, Prada, Dolce & Gabbana, Versace, Dior) використовують стимпанковий стиль на подіумах та у дизайні бутиків. Наприклад, магазини AllSaints оформлюють інтер'єри з старовинних швейних машин та індустріальних деталей – відлуння ательє XIX ст. із відмичками стріл і латунними трубами.

Стімпанк-гот запозичує від готичної літератури ідею містики та потойбіччя, а від стимпанку – смак до науково-фантастичного ретро. До ключових джерел належать Романтична готика та вікторіанські класики: Мері Шеллі («Франкенштейн»), Едгар Аллан По, Шарлотта Бронте, а також англійські письменники вікторіанської епохи (Чарльз Діккенс, Вілкі Коллінз, Елізабет Ґаскелл). З науково-фантастичних впливів помітні Жюль Верн та Герберт Велз, чиї історії про технології майбутнього у вікторіанському сеттингу вважаються праобразом стимпанку. Автори стимпанку часто додають елементи злочину і пригод: божевільні вчені (схожі на доктора Франкенштейна), тайні ордени винахідників, герої-

детективи (Шерлок Холмс і аналогічні персонажі).

Ключові літературні впливи стимпанк-гота:

• твори «золотої доби» німецько-англійської готики (Гофман, Ґойте, «Дракула» Стокера);

• класику ранньої наукової фантастики (Верн, Велз);

• Діккенса, Коллінза і Ґаскелл, що описали негативні наслідки промислової революції.

Відповідно, багато стимпанк-готичних композицій посилаються на мотиви парових машин, викликів техніки та моралі технологічного прогресу. Наприклад, у романах Ніка Геґлі чи Чайни Міевілля (хоча він більш фентезійний) парові системи відіграють центральну роль. Ця синергія стиків літературних мотивів (готичних і ретро-футуристичних) підсилює автентичність стилю.

Стімпанк-гот інтегрується у ширший світ альтернатива: він присутній на фестивалях, зібраннях любителів костюмів і в інтернет-спільнотах. Так, автори та виконавці беруть участь у великих подіях як Whitby Gothic Weekend (Англія) чи Wave Gotik Treffen (Німеччина) – наприклад, Abney Park чотири рази виступали на Whitby і двічі на WGT. Значна увага приділяється спеціалізованим конвенціям стимпанку (TeslaCon, SteamCon, Steampunk Worlds Fair тощо), хоча ці заходи переважно відбуваються в США і Канаді.

У клубному середовищі іноді проводять тематичні вечірки «готичний стимпанк»: переодягнені відвідувачі насолоджуються сумішшю індастріал-ґоту та кабаре з паровими «родзинками». Фантазійні костюми зі шестернями та окулярами стали звичною картиною на вечірках альтернативної музики. Щодо лейблів, традиційних «гігантів» стимпанк-гот не має: багато гуртів випускають альбоми самостійно або через невеликі інді-лейбли. Наприклад, після кількох випусків на великих компаніях Rasputina організувала власний лейбл Filthy Bonnet (від 2005 р.). Emilie Autumn співпрацювала з німецьким лейблом Trisol (перший світовий реліз), а потім створила власний бренд Traitor Records. Багато з популярних у спільноті виконавців просто самовидрукували свої диски чи використовують краудфандингові платформи.

Стімпанк-готичні мотиви поширені й у візуальних мистецтвах та маскульті. Наприклад, архітектура та інтер'єри у вікторіанському стилі з механічними деталями

стають популярними арт-інсталяціями. Відомий американський дизайнер Брюс Розенбаум («Steampunk House») відновлює старовинні предмети, інтегруючи в них сучасні технології – настільні комп'ютери в корпусах вікторіанських органів, металеві кити на пароходах тощо. Високопоставлені видання навіть прозвали його «гуру стимпанку».

У масовій культурі стимпанк-готичні елементи помітні в кіно та коміксах. Наприклад, фільми «Пекло» (Hellboy, 2004) та його сіквели демонструють вікторіанську техно-естетику (у сюжет введено механічних головних героїв і ґотичні лабораторії). Британський роман "Ліга видатних джентльменів" (і однойменний фільм 2003 р.) поєднує героїв XIX ст. з паровими винаходами. Накопичуються також художні твори (скульптури, графічні романи, costumes) у стімпанку: наприклад, збірка «An Age Remembered: A Steampunk and Neo-Victorian Mix» (2008) являє собою музичну антологію у стилі стимпанку.

Культурний феномен стимпанку (і стимпанк-готу) – міжнародний. На початок 2010-х років активні інтернет-форуми та спільноти (Steam-Punk Forum, «Steam Journal» тощо) залучають десятки тисяч учасників по всьому світу. У США й Європі стимпанк уже має широке визнання: існують декілька фахових магазинів костюмів і аксесуарів, присвячених цьому стилю.

Таким чином, стімпанк-гот – це не лише мода чи музика, а ціла альтернативна вікторіанська фантазія. Він охоплює одяг із латунними аксесуарами, мелодії з елементами кабаре і темного попу, літературні та кінематографічні алюзії, а також ідею свободи творчого самовираження. У ньому готичні тіні глибоко переплітаються з паровим ретрофутуризмом, формуючи унікальний глобальний субкультурний ландшафт.

Субкультура ріветхедів сформувалася наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років у США серед шанувальників індустріальної музики. Назва походить від образу «Розі-Заклепщиці» («Rosie the Riveter») часів Другої світової війни, а в контексті музики стала популярною після виходу книги Бена Гемпера Rivethead: Tales from the Assembly Line (1990). У 1993 році гурт Chemlab випустив альбом Burn Out at the Hydrogen Bar з піснею «Rivet Head», що остаточно закріпило цей термін для фанатів індастріал-музики. Внаслідок цього прихильники агресивних електронних жанрів почали називатися ріветхедами.

Музика ріветхедів зазвичай відноситься до так званої пост-індастріал сцени, яка поєднує ритми електроніки з важкими агресивними елементами. Ключові жанри – електро-індустріал, EBM (Electronic Body Music) та індустріал-рок Наприклад, бельгійський гурт Front 242 (заснований 1981 року) вперше сформулював стиль EBM, поєднуючи жорсткі електронні біти з танцювальними семпламие. Канадська група Skinny Puppy, навпаки, розвивала темні синтпопні мотиви у бік щільних «електро-індустріальних» звуків – вони використовували синтезатори, драм-машини та семпли для створення нашарованих звукових ландшафтів. У музиці ріветхедів часто домінують спотворені звуки, глибоко оброблений вокал і похмурі, апокаліптичні теми. Індустріал-рок додає до цього агресивні гітарні рифи, як у випадку з KMFDM – їх музика поєднує металічний звук з електронікою і часто містить політичні тексти проти війни й насильства.

KMFDM (Німеччина, 1984) – один із перших гуртів, що вивів індустріал-музику у ширший мас-мейнстрім. KMFDM поєднували гітарні рифи хеві-металу з електронними семплами, створюючи «ультра-важкий біт». Їхні тексти часто мали політичний зміст, спрямований проти тиранії,

ANATOMY OF A RIVET-HEAD

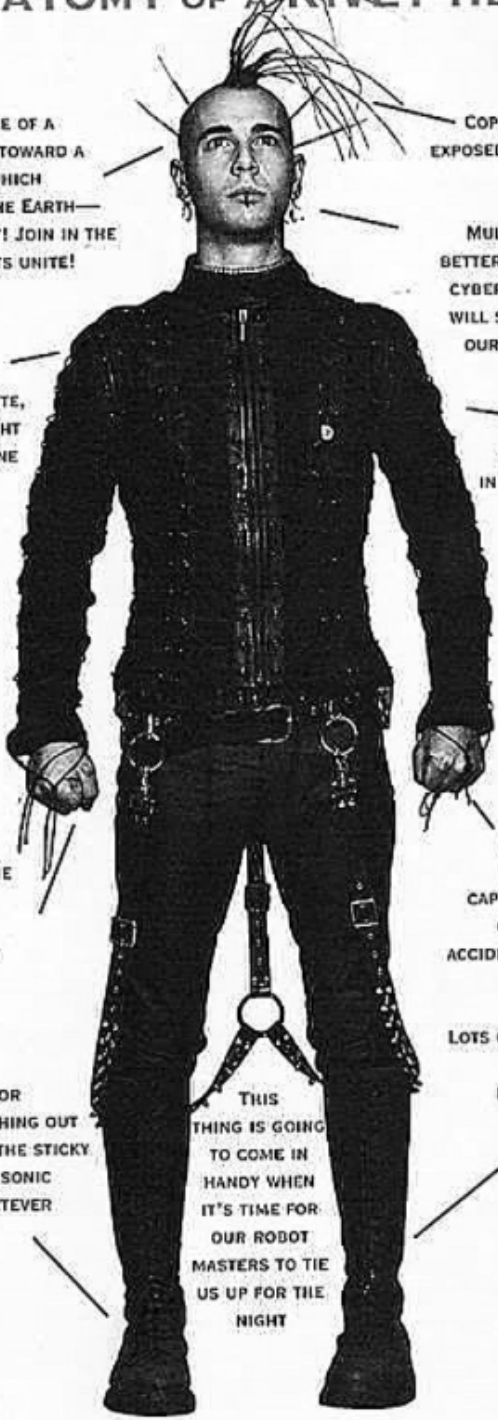

THE PIERCING GAZE OF A SOLDIER LOOKING TOWARD A DARK FUTURE IN WHICH MACHINES RULE THE EARTH— JOIN IN THE CHANT! JOIN IN THE CHANT! ANARCHISTS UNITE!

COPIOUS QUANTITIES OF EXPOSED SCALP FOR BETTER AERODYNAMICS

MULTIPLE PIERCINGS TO BETTER ACCOMMODATE THE CYBERNETIC IMPLANTS WE WILL SURELY BE GIVEN BY OUR EFFICIENT, GERMAN ROBOT MASTERS

FLIGHT JACKET (HEY WAIT A MINUTE, THAT'S NOT A FLIGHT JACKET! THIS IS ONE SHARP DRESSED RIVET-HEAD!)

THERE'S A FRONT 242 T-SHIRT IN THERE SOMEWHERE, TRUST ME!

CLENCHED RIGHT FIST FOR PUNCHING THAT COMMUNIST HIPPIE SCUM ON THE DANCE FLOOR ACCIDENTALLY/ON PURPOSE

CLENCHED LEFT FIST FOR PUNCHING THAT CAPITALIST YUPPIE SCUM ON THE DANCE FLOOR ACCIDENTALLY/ON PURPOSE

LOTS OF LOOSE METAL BITS TO ADD TO THE METALLIC CACOPHONY EMANATING FROM THE SOUND SYSTEM

COMBAT BOOTS FOR FERVENTLY MARCHING OUT AGGRESSION ON THE STICKY DANCE FLOOR OF SONIC OBEDIENCE (WHATEVER THAT MEANS)

THIS THING IS GOING TO COME IN HANDY WHEN IT'S TIME FOR OUR ROBOT MASTERS TO TIE US UP FOR THE NIGHT

ALEX • PHOTO: JOSH RUBIN

насильства та війни.

Skinny Puppy (Канада, 1982) – піонери жанру електро-індустріал. Вони починали як дарк-синтпоп, але після середини 1980-х перейшли до більш грубого індустріального звучання. Skinny Puppy експериментували з накладанням шарів звуків, важкими семплами з фільмів жахів і сценічним перформансом, формуючи характерні для ріветхедів атмосферні, агресивні треки.

Окрім них, до індустріальної сцени належали такі гурти, як Front 242 (першопрохідці EBM з Бельгії), Ministry (США, індустріал-метал), Nitzer Ebb (Великобританія, агресивний EBM) та Front Line Assembly (Канада, електро-індустріал). Багато з цих колективів випускали дискографію на таких ключових лейблах, як Wax Trax! (Чикаго) та Metropolis Records, які в 1980–90-х стали хабами індустріальної музики.

Ріветхед-сцена в Україні та інших країнах СНД формується довкола готичних та електронних фестивалів і клубних вечірок. Серед міжнародних лейблів особливо відомі Wax Trax! (Чикаго) та Metropolis (Філадельфія) – на них виходили записи багатьох провідних індустріальних гуртів, включно з KMFDM. Спеціалізовані клуби та вечірки (часто у форматі dark electro чи EBM night) також підтримують сцену, створюючи локальні спільноти прихильників «індастріал» і суміжних жанрів.

Зовнішній вигляд ріветхедів вирізняється утилітарністю та агресивністю: переважають мілітарі-стиль та елементи фетишу. Убрання зазвичай складається з чорних шкіряних курток, камуфляжних штанів або чорних джинсів, масивних військових берців та важких черевиків. Популярні аксесуари – протигази, бойові окуляри (гоггли),

металеві зигзаги та ланцюги, кайдани, важкі ремені зі шипами. Волосся часто фарбують у чорний колір, збривають або залишають дреди та ірокези. На відміну від готичного стилю із романтичним і вінтажним ухилом, образи ріветхедів зазвичай мають утилітарний, «військовий» чи постапокаліптичний вигляд.

Ідеологічно ріветхеди тяжіють до антимейнстріму та песимістичної, дистопійної тематики. В музиці та візуальному оформленні прослідковуються мотиви протесту проти системи і страх перед апокаліпсисом. На одязі та атрибутах часто зображують символіку радіації, «біоопасності», черепи чи зигзаги блискавки, що асоціюються з небезпекою і хаосом. Ріветхеди зацікавлені технологіями та наукою, з захопленням читають кіберпанк і антиутопічну літературу; майбутнє вони бачать у термінах технічної дистопії і соціального занепаду. Їхні гурти часто використовують сатиричну тоталітарну і символіку у своїх виступах (приклад – колектив Laibach) не для реальної підтримки ідеології, а як протест чи відображення контролю – тобто відео- та сценічний образ часто використовуються як шоковий елемент. Усе це створює загальний настрій «інтелектуального песимізму»: субкультура не пропагує позитивних ідеалів, натомість поєднує футуристичне бачення із песимістичними передчуттями соціальної кризи.

Стиль Pagan Goth вважають похідним від готичного року і постпанку 1980-х у Великій Британії. Гурти, що сповідували новітній язичницький світогляд, почали використовувати у своїх піснях міфологічні та середньовічні мотиви – у цьому сенсі одним із перших вважають Inkubus Sukkubus (1989) з її «відверто язичницькою» ідеологією. Їхній дебют (1993) на британських чартах дав поштовх іншим колективам з подібними темами, породивши так званий «pagan-goth» напрямок, який незабаром поширився Європою. За словами дослідника Джейсона Пітцля-Уотерса, багато молодих неоганів у 1980–90-х свідомо обрали готичний рок як альтернативу попереднім фолк-орієнтованим смакам попереднього покоління. До кінця 1990-х цей стиль міцно інтегрувався в музичну кухню неоганських спільнот і фестивалів.

Стиль характеризується поєднанням «темного» готичного звучання з елементами народної і середньовічної музики. Такі гурти часто вводять до свого арсеналу традиційні інструменти (гуслі, флейти, волинки, колісні лірники тощо) поряд із стандартним рок-складом. В описах жанру зазначено, що поряд з роком і готикою нерідко звучать мотиви неомедієвалу, етнічного фолку, неокласики та ембієнту. Зокрема, «pagan rock» як субжанр відрізняється від New Age чи звичайного фолку тим, що гурти не лише використовують рокові структури, а й активно вплітають у музику архаїчні

та міфологічні мотиви – наприклад, мелодії із кельтським або слов'янським колоритом, середньовічні балада-лірики, окультні образи.

Серед піонерів сцені pagan/medieval goth часто називають Inkubus Sukkubus (Британія, від 1989). На світлині нижче показані солістка Candia Ridley та гітарист Tony McKormack – засновники гурту, відомого впровадженням язичницьких образів у свої тексти. Inkubus Sukkubus досі називають культовим представником жанру, а їхній ранній успіх 1993 року справив «ефект доміно»: інші британські гурти стали наслідувати їхній «pagan-goth» образ.

Інші відомі колективи з цієї хвилі включають Fields of the Nephilim (1984–), які у своїх готичних текстах багато зверталися до окультних і язичницьких образів; а також Dead Can Dance (1981–), австралійсько-британський дует, що розпочав як готик-колектив і згодом ввів у свою музику етно- та міфологічні елементи. Хоча учасники DCD не називають себе язичниками, їхній внесок у неоганську естетику визнаний важливим. На континенті помітні музиканти з «етно-готичного» спектру: наприклад, італійський гурт Ataraxia (засн. 1990) поєднує неокласичний дарквейв із середньовічною та природничою символікою. Фронтвумен Francesca Nicoli свідомо позиціонує Ataraxia як «пейґанський» колектив, вбачаючи в язичництві зв'язок із ритмами природи й давніми духовними традиціями. Їхні тексти багато в чому присвячені природі та стародавнім культурам, а гурт співпрацює з неофолковими лейблами Prikosnovénie та Cold Meat

Industry.

До схожого напрямку належать і колективи Rhea's Obsession (Канада), Seventh Harmonic (Австрія), Trobar de Morte (Іспанія) та інші, що інтегрують класичні фолк-інструменти й готичну атмосферу. У список енциклопедичних зірок жанру часто входять і Omnia (Нідерланди, «неокельтський пейґан фолк», 1996–) та Faun (Німеччина, середньовічний фолк, від 1999), хоча їхній міжнародний успіх прийшов уже після 2010 року. У будь-якому разі ці виконавці, як і діджеї альтернативних клубів, формують загальну палітру та естетику Medieval Goth сцени: поєднання давніх мотивів, ритуальних і фольклорних елементів з готичною культурою. Публічним центром поклоніння стилю pagan/medieval goth стали масштабні фестивалі. Wave-Gotik-Treffen (Лейпциг, Німеччина, від 1992) зосереджений на готик-року й дарквейві, але має окремий «Паганський ярмарок» (Heidnisches Dorf) для неоганської публіки. Тут звучать середньовічні та етнічні мотиви, проводяться тематичні виставки та ритуали. Аналогічно, нідерландський фестиваль Castlefest (з 2005 року) присвячений середньовічній та фентезі традиції. Він проходить у парку замку Keukenhof в Ліссі і відтоді перетворився на один з локальних центрів «неоганської музичної спільноти» Європи. Щороку на Castlefest виступають фолк та неомедієвальні гурти, а сам фестиваль прив'язаний до кельтського святкування Лугнасад (серпень). Особливо відома "Паганська ніч" фестивалю: учасники зводять солом'яного ідола й підпалюють його під час ритуального вогняного обряду.

Окрім фестивалів, подібні гурти нерідко збираються у спеціалізованих клубах і на тематичних вечірках по всій Європі. У містах існували «середньовічні» або «паганські» готичні вечори, де звучить відповідна музика і демонструється фольклорна атрибутика. Також з'являлися локальні івенти – наприклад, літературні зустрічі на теми середньовіччя та язичництва, ярмарки ремесел тощо. На лейблах же

виходили збірники, що включали пісні pagan goth і neo-folk виконавців; для гуртів таких напрямків виділялися суббренди суміжних компаній (Prikosnovénie, Projekt Records, Napalm, Cyclope, Cold Spring тощо).

Хоча для більшості музикантів і слухачів жанру Pagan/Medieval Goth релігійні переконання не завжди головні, творчість містить явний зв'язок із неоязичницькою символікою та «історичною натурою». Неоганські атрибути (кельтські руни, язичницькі божества, міфи, сюжетні пісні) часто переплітаються з готичною естетикою (мрачні балади, символіка приреченості). Наприклад, в оптиці ретельно відтворюваної сценічної концепції, учасники підсцени «середньовічний гот» активно експлуатують давні образи: середньовічні костюми, архаїчні сцени візуальних матеріалів, архітектурні мотиви (готичні собори, кладовища), а також елементи народних обрядів.

У громадських активностях ця стилістика реалізується так: учасники танцюють під середньовічну музику в нічних клубах, дискутують на форумах про історичну достовірність літератури і кіно, грають у рольові фентезі-ігри та беруть участь у реконструкції давніх битв. Асоціації з артурівськими легендами, «модельним» середньовічним вбранням, рисунками страшних танців Чорної Смерті, так само, як і майполь (народний стовп-танець) чи готична архітектура, регулярно з'являються на зібраннях і в музичних кліпах. Загалом ця «Неомедієвістська готична» субкультура (Mittlealter-Goth, Neo-Medieval Goth) усвідомлює себе як окрема гілка гот-сцени зі спеціальним фокусом на давнину. У Германії навіть виокремили власний «Mittlealter Goth» напрям, а англомовні фанати створили готичні портали, присвячені саме середньовічній моді та музиці.

Загалом в ідеології музикантів і слухачів присутня романтизована ностальгія за дохристиянською Європою та «втраченими коренями». Вони цікавляться язичницькими міфами (кельтськими, нордичними, слов'янськими) і часто наслідують фольклорні практики. У піснях і концепціях простежуються як приватні езотеричні мотиви, так і звернення до поняття «духу нації», причому з неоднозначними інтерпретаціями. Антропологічні дослідження зауважують, що багато неофольк- і паган-гот гуртів поділяють елітарну позицію, відкидають раціоналізм і «модернову одноманітність», підкреслюють зв'язок з «давніми традиціями Європи». У текстах

трапляються натяки на окультні, язичницькі або навіть нордично-націоналістичні теми, але часто це робиться абстрактно, в дусі «неоромантичної маскаради» – що дозволяє фанатам трактувати їх самостійно.

З практичної точки зору в неоганських заходах ці мотиви виявляються у власних ритуалах та зборах: наприклад, музичні проекти безпосередньо стали частиною нових язичницьких обрядів. У Литві фольклорний гурт Kūlgrinda був створений ватажками руху «Ромува» і фактично виконує роль офіційного музичного супроводу їхніх ритуалів. У Словаччині співак Мірослав «Žiarislav» Свіцький виступає засновником спільноти Rodný Kruh і популяризує старослов'янський фольклор у сучасному ключі. В обох випадках музика об'єднує традиційні пісенні форми з сучасними впливами, виконуючи функцію народних духовних практик.

Поряд із цим важливими є «ритуальні» елементи. На сцені пейґан-гот не вперше запозичує обряди неоязичництва: поширені хорові співи та заклинальні фрази (згадується, наприклад, пісня «We all come from the Goddess» Зузанни Будапешт). Аранжування включають барабанні кола з середньосхідними або африканськими ритмами, використання фісгармоній, дарбуки, тамбуринів та інших ударних згідно з неофольклорною традицією. Виступи на фестивалях часто супроводжуються вогненними шоу, танцями навколо сакрального вогнища, обрядами благословення – вони імітують умовні язичницькі свята. Так, як писали учасники Castlefest, суботня «Паганська ніч» закінчується ритуальним спалюванням різдвяного опудала як символічне завершення старого кола й початок нового циклу.

Гурт «Вій» виник на хвилі національного відродження після здобуття Україною незалежності 1991 року. Його заснували у лютому 1991-го року київські музиканти Дмитро Добрий-Вечір, Ігор Лемешко та Олег Козлов. У перші роки існування «Вій» провів понад 200 концертів та здобув визнання на українських фестивалях – зокрема став дипломантом фестивалю «Червона Рута-91» (Запоріжжя). У цих умовах, коли в Україні активно відроджувалася національна культура, «Вій» оперативно заявив про себе як про один із перших етно-рокових колективів незалежної України. Уже у 1993 році гурт випустив дебютний альбом – «Чорна рілля» – і здобув популярність: кілька його пісень потрапили в радіохіт-паради. Таким чином «Вій» формувався в середовищі київської альтернативної сцени початку 1990-х, паралельно з іншими новими українськими рок-гуртами, і швидко здобув пряму аудиторію серед поціновувачів фольклорного та «темного» звучання.

«Вій» сам характеризує свою музику як «dark ethno fusion». У них поєдналися стародавні народні мотиви та сучасні «темні» жанри: елементи психоделії, ембієнту й навіть пост-панку зливаються з українським фольклором і язичницькою міфологією. Гурт використовує широкий арсенал традиційних інструментів – ліру, флейту, комýз, віолончель, окарину, бандуру – поряд із звичайними рок-гітарами та ударними. Наприклад, дебютний альбом “Вій” (1993, записаний на польському

лейблі Koka Records) називають «атмосферним» і «дивовижним міксом української демонології в музиці та текстах». У цьому альбомі народні мелодії на акустичних інструментах вдало перемішані з довгими ембієнтними програшами і готичними ритмами. Тематика пісень – козаччини, казкових істот, кохання і смерті – перегукується зі стежками українського фольклору: «історії про козаків, відьом, нещасливе кохання сільської дівчини… звичайні архетипи». Характерний вокал Дмитра Доброго-Вечора – глибокий, навмисно «ущемлений» – додає композиціям містичності. Попри те, що сценічним стилем гурту можуть називати фольк-готичний рок, сам лідер «Вія» відверто заперечує зв'язок з готичною субкультурою: «ні-ні-ні, я думаю, що до готів ми жодного відношення не маємо… ми ніколи спеціально не робили готичну музику». Насправді музика «Вія» більше тяжіє до автентики – українське коріння чуватиметься в кожній пісні, навіть якщо аранжування виходить нетрадиційним. Сам стиль гурту можна уявити як поєднання традиційних народних мотивів із темними, містичними текстурами – відтак «Вій» чомусь часто відносять саме до жанру дарк-фольку чи етно-готики.

«Вій» був одним із перших українських гуртів, які обрали за основу «темного» етно-року саме фольклорну тематику, й тим самим проклав дорогу цієї хвилі іншим виконавцям.

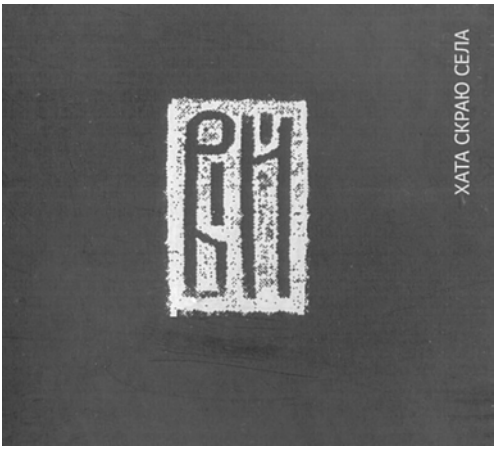

Їх відносять до «легендарних» представників української темної сцени. Уже наприкінці 1990-х вони активно запрошувалися на всі провідні фестивалі альтернативної музики, популяризуючи свій звук. Наприклад, від 1991 до 2000 року «Вій» дав понад 200 концертів, у тому числі майже у всіх українських рок-фестивалях («Дзвін-91», «Вивих», «Оберіг», «Тарас Бульба», «Червона Рута» тощо). Концерти

«Вія» асоціюються з містичною атмосферою ритуалу – глядачів переносили в «поганські джерела людства» завдяки звуковим ландшафтам (шумам природи, співу птахів) та етнічним інструментам.
У впливі «Вія» побачили себе пізніші дарк-фольк та етно-колективи. Це підтверджує і збірка-триб'ют 2007 року «Очі Відьми», де відомі українські гурти інтерпретували композиції «Вія».

Трек-лист триб'юту:
1. Ворождень - Очі відьми
2. Лікування Кульбабками - Фокстрот «Льотчик»
3. Audi Sile - Не дала земля
4. Самі Свої - У передчутті катаклізму
5. Оркestр Янки Козир - Політ коршака
6. Арахнофобія - Хата скраю села
7. Леся Рой за участю Больно Далєко - Різдв'яна балада
8. Пропала Грамота - Змія
9. Брем Стокер - Бісова сила
10. Перкалаба - Як летіли бугаї
11. Вінки - Закрутило небо колесом
12. Полинове Поле та Замкова Тінь - Туман
13. Кому Вниз - Серед тіней
14. Пікардійська Терція - Очі відьми

Іншим показником ваги гурту стало включення їх у рок-антології: наприклад, 2004 року вийшла «Антологія українського року: Легенди Химерного Краю», де «Вію» присвячено кілька сторінок. Ставлення публіки до «Вія» завжди було близьким до шанування: як згадує лідер, «на музиці „Вія“ виросло вже не одне покоління, їхня музика і далі захоплює молодь», хоч самі гурт майже не крутять на радіо й у медіа. У сукупності ці факти дають підставу говорити про «Вій» як про одну з найвпливовіших формацій української «темної» сцени до 2010 року.
До 2010 року «Вій» випустив небагато альбомів, але кожен із них став знаковим. Ранній період ознаменований касетним випуском: дебют «Вій» (1993) на польському лейблі Koka Rec та його українським перевиданням

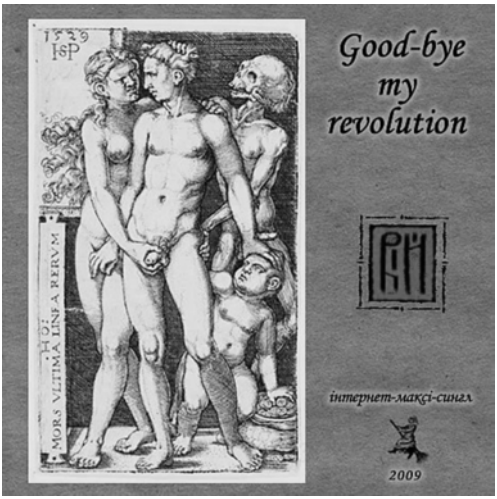

під назвою «Чорна рілля» (1994). Цей матеріал містив «козачі ритми та відьомську тематику» й набув статусу культового серед слухачів. По суті, «Чорна рілля» стала епохальним для гурту релізом – саме він приніс «Вію» перші хіти та репетицію на радіостанціях.

У другому десятилітті свого існування «Вій» випустив альбом «Хата скраю села» (2003) – він поєднав традиційні мотиви з ширшим рок-звучанням. У 2006 році ця платівка була перевидана, а пісня-нарис «Хата з краю села» здобула єдиний офіційний відеокліп гурту (виробництво на студії «Темпора»), хоч сам музикант до нього ставився прохолодно. Із цих років походять і інші знакові композиції: наприклад, «Очі відьми» (1988) – одна з найвідоміших пісень «Вія», яку називають своєрідною іконом гурту.

Нарешті 2009 року вийшов інтернет-реліз «Good-bye My Revolution», що продемонстрував політичну заангажованість («революційну» тематику) у фірмових фолк-раритетних аранжуваннях. Підсумовуючи дискографію: «Вій» випустив касети/диски «Вій» (1993–94), «Хата скраю села» (2003, 2006) та інтернет-альбом «Good-bye My Revolution» (2009).

Паралельно з релізами «Вій» постійно виступав наживо. Уже згадувалося 200 концертів 1991–94, і згодом колектив регулярно грав на всеукраїнських рок-фестивалях та етно-імпрезах. Зокрема, у 2000-х «Вій» ставав хедлайнером фестивалів «Рок-Екзистенція», «Тарас Бульба», «Альтернатива» (Львів), «МаZепа-Фест» (Полтава), «Шешори» (етнофестивалі в Івано-Франківській обл.) та багатьох інших. Також музиканти виступали за кордоном: 1993 року гурт представляв українську культуру на фестивалях у Польщі (Сопот, Гданськ), пізніше – гастролював у Словаччині, Угорщині, Німеччині тощо. Виступи «Вія» завжди відзначалися видовищністю й ритуальністю:

для музикантів важлива не тільки музична частина, але й «потужне дійство», що перенесе слухача «на багато віків назад» у тісний зв'язок із природою.

Образ гурту «Вій» ґрунтується на українських міфах і язичницьких символах. Назва колективу походить від твору Миколи Гоголя «Вій». На сцені музиканти зазвичай з'являються в «народному» або етнографічному стилі (вишиванки, полотняні сорочки, поясні торби тощо), а у виступах створюють театр обрядів: до звукового ряду долучають і звуки природи, і шум вогню, і живу перкусію. За оцінкою дослідників, музика «Вія» «потужна» саме завдяки інтеграції традиційних інструментів та звуків довкілля, що створює «майже містичну атмосферу» поганського ритуалу. Звуки ліри, флейти чи комуза в поєднанні з глибоким басом і записами голосів тварин переносять глядача «до поганських джерел людства, до природи, до землі». Тексти ж пісень рясніють образами давньослов'янського пантеону: сонячної плодючості, неба і землі, міфічних істот, українських обрядових пісень.

Таким чином сценічна естетика «Вія» – це синтез рок-вистави з народним обрядом. Міфологічні та гоголівські мотиви присутні в їхніх композиціях нарівні з історичними (козацькими) і побутово-фольклорними сюжетами. Як зазначено у критичних матеріалах, тексти гурту несуть «ліричність, фаталістичний сум і печаль буття», що лише підсилює напруженість та емоційну глибину сценічного образу. Оскільки «Вій» сам себе позиціонує як «dark ethno fusion», для них характерно усвідомлене звернення до язичницької символіки – але при цьому без пародії: як уточнює Добрий-Вечір, вони не ставлять за мету бути «готичними», радше навпаки – намагаються залишатися щирими у своєму зв'язку з національною культурою.

У 90-ті і 2000-ні роки «Вій» тісно співпрацював із культурною спільнотою альтернативної музики. Гурт виступав на багатьох

важливих рок-фестивалях України (згадано вище), а також обмінювався фестивальними майданчиками з іншими «етно»- і «готик» колективами. Наприклад, на легендарному фестивалі «Вивих» у Львові паралельно можна було побачити «Вій» разом із гуртами «Вежа Хмар», «Ярра», «Щурячі Боули» та іншими діячами темної сцени. Про гурт писали у спеціалізованих виданнях: рок-оглядачі називали їх «класикою українського етно-року», а журналісти відзначали, що «на музиці „Вія“ виросло не одне покоління» слухачів. Лейбли, з якими працював «Вій», – це здебільшого незалежні напрями (перший альбом на польському Koka Rec, пізніше – україномовні перевидання). Зв'язків із комерційним шоу-бізнесом у «Вія» майже не було: як і показує практика, кліпи гурту «не крутять на телебаченні та радіо». Зате їхній вплив формувався через живі виступи, спільні концерти та фестивальні ініціативи. Випуск збірників із піснями «Вія» у виконанні інших виконавців став приводом до згадування гурту у сюжетах музичних телепередач та інтернет-видань.

На закінчення варто підкреслити: «Вій» по праву вважають одним із засновників і флагманів українського dark-folk/етно-готик-року. Їхня творчість поєднала національний культурний код з музичною експериментальністю, впровадивши в «тему» наш фольклор у неочікуваному «темному» контексті. Уже до 2000-х колектив усталив славу «легендарного» – автори рок-антологій відзначали «Вій» поряд із топ-гуртами десятиліття. Позитивні відгуки критиків та визнання слухачів (від андерґраунду до фестивальних зоряних майданчиків) зумовлені тим, що «Вій» зумів відкрити «національну» хорду в жанрах, які до того переважно існували окремо. Іншими словами, якщо підсумувати їхню роль – «Вій» став містком між етнічними традиціями і сучасним роком, тож нове покоління музикантів і слухачів сприймає його як духовного попередника. Саме тому навіть у публікаціях 2000-х «Вій» характеризують як класиків і «піонерів» української сцені дарк-фольку, а україномовна мелодика «Вія» стала частиною культурного коду «темної музики» в Україні.

Desire